

ונראה בע"ה רמז נאה לזה, בפסקי ההושענות שאומרים 'הושענא אדון המושיע' - מבקשים מהש"ת שיושיע, ובאים לחלות פניו שיושיענו בג' תנאים הנ"ל, האחד, 'הושענא - בלתך אין להושיע' - שמבלעדי הש"ת שום נברא א"א להושיענו, 'הושענא גבור ורב להושיע' - שלו יתברך הכח והיכולת להושיע בכל מצב שהוא, 'הושענא דלותי ולי יהושיע' - כדברי הגמרא (ר"ה ז.) 'אע"פ שדלה אני מן המצות לי נאה להושיע', היינו שמבקש מתנת חיים.

בענין מעלת 'עין טובה' של צדיקים

וראה בעיניך (ג, כז) רש"י בקשת ממנו ולראות את הארץ הטובה, אני מראה לך את כולה שנאמר ויראהו ה' את כל הארץ.

כתב האור החיים הק', הוצרך לומר תיבת בעיניך, ומה גם אחר שאמר בסמוך שא 'ענין', נתכוון לומר לו כי מה ששאל לראות על ידי הליכתו לארץ כאומרו אעברה ואראה יעשה לו ה' נס ויראה באמצעות עיניו לבד בלא הליכה - כל מה ששאל לראות אחר שיעבור, והוא דבר שאין עין הזולת תוכל לראות, והוא מה שדקדק לומר בעיניך בכינוי (- היינו בעיניך דווקא יוכל לראות, ולא בסתם עינים) עכדה"ק.

ויש להתבונן מה היתה כוונת משה רבינו שרצה לכה"פ לראות את הארץ, ובפרט שעוד נעשה לו נס שראה את כל הארץ ממקום אחד? והספורנו כותב טעם לדבר שרצה משה רבינו לראות את הארץ כי אמר 'אתן עיני בה לטובה בברכתי שתהיה טובה לישראל לעולם' - היינו שרצה להשים בה עין טובה.

*

וביתר שאת אפשר לומר בביאור הענין ע"פ דברי הספה"ק "ישמח ישראל" בפרשת לך לך, שאמר אברהם אבינו לשרה אודות הגר "עשי לה הטוב בעיניך" (טז, ו), ותרגומו 'כדתקין בעיניך', ומפרש בדרך העבודה, דהנה מדתו של אברהם אבינו ע"ה היה עין טובה (אבות פ"ה מ"ט), ואברהם ה' טפל לשרה בנביאות, ובלי ספק למדה שרה אמנו המדה הזאת מבעלה אאע"ה שיה' לה עין טובה, וכבר דברנו כי מדת עין טובה הוא להיפך מעין רעה, וכמו שעין רעה גורמת לדבר טוב שיתהפך

אופן התפילה להש"ת

ואתחנן אל ה' וגו' ה' אלקים אתה החילות להראות את עבדך וגו' (ג, כג-כד).

איתא בגמרא (ברכות לב.) 'דרש רבי שמלאי, לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, מנלן, ממשה דכתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתיב ה' אלקים אתה החילות להראות את עבדך וגו' - וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו'. - היינו שמשה רבינו מתחילה סיפר בשבחו שלו מקום וגדלותו, ורק אח"כ ביקש ליכנס לארץ ישראל.

הרשב"א (בפירושי האגדות שם) כותב ג' דברים שצריך האדם לדעת לנכון לפני שעומד לבקש מהש"ת, האחד, שמבקש כחسد מוחלט ולא תובע דבר המגיע לו; שנית, שלא ישאל כמסתפק אי הש"ת יכול למלאות מבוקשו ח"ו, כי הוא כל יכול; ושלישית, שלא יחשוב שגם אחר יכול לעזרו - כי אין מציאות כזו שאחר יעמוד לעזרתו במקום הש"ת אף לא כח רוחני.

בזה מפרש ג"כ בתפילת משה רבינו כאן, ה' אלקים אתה החילות להראות את עבדך וגו' שהוא יתברך המתחיל בטובה והחסד אצלו, לא שהקדים הוא לעשות דבר שעליו יחוייב הגמול הזה עליו. שנית אמר, 'את גדלך ואת ירך החזקה' לומר שלא ימנענו דבר - שהוא כל יכול. ושלישית אמר, 'אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך' - לומר שאם לא יעשה הוא אי אפשר לזולתו.

ומוסיף הרשב"א, שכך נקבעה סדר השמו"ע, הראשונה אבות להקדים שאינו שואל על צד הגמול רק על צד החסד המוחלט והוא אמרם וזכר חסדי אבות, שיעשה בשביל האבות שהבטיח להם. וברכה שניה, 'גבורות' - להקדים שהוא כל יכול, וברכה שלישית, 'וקדושים בכל יום יהללך סלה' - אף המלאכים מקדישים לשמו שא"א לשום אחר זולתו לעזרו.

*

א. עי' בספה"ק "עבודת ישראל" (פרקי אבות פ"ב מ"ג) שמביא דברי הרשב"א, ומדייק על תפילת משה רבינו שכן משמע בלשונו של רש"י שכותב על הלשון 'ואתחנן' - שהוא מלשון מתנת חיים, שמשה רבינו ביקש רק מתנת חיים מהש"ת, עיי"ש באורך.

לרע, וכמאמרם ז"ל (ב"מ ק"ז ע"ב) צ"ט מעין הרע, **כן עין טובה מהפכת כל דברים רעים לטובה**, וכמו שמצינו שההסתכלות בפני הצדיק הוא ענין גדול ומועיל לקדושה, וכמאחז"ל (הוריות י"ב) כי יתביתנו קמיה רבינו חזו לפומי דכתיב (ישעי' ל' כ') והי עיניך רואות את מוריק, **כן ההסתכלות של הצדיק על פני תלמידיו מועיל לתקן אותם**. והנה כאשר אמרה שרה לאברהם שהגר מזלזלת בכבודה ומיקלת בכבודה, אמר לה אע"ה עשי לה הטוב - היינו עשי ותקני אותה לטובה 'בעיניך' - ע"י שתסתכל בה אז תהפכי כל הענינים הרעים שבתוכה לטובה. עכ"פ, מזה יובן לנכון בקשתו של משה רבינו לראות את הארץ, בכדי שיראה בעיניו הקדושות להכניס בה עין טובה.

*

בענין שכתב הישמח ישראל אשר ההסתכלות בעין טובה מהפך כל הענינים מרעה לטובה ובפרט ההסתכלות של צדיק, נביא בזה שני עובדות נפלאים בדבר:

א סיפר לי אחד ששמע מהרה"ח הישיש ר' אייזיק ראטה ז"ל מחסידי ביקאווסק שמקום מגוריו היה בבני ברק ובסוף ימיו עבר למושב זקנים בקרית צאנז בנתניה, וסיפר ר' אייזיק

ב. מסופר על הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שאמר לו אחד מתלמידיו שהרחיב ה' לו ונכנס לדירה חדשה ורחבה, שאלו רש"ז אם יכול לעלות לביתו לראות דירתו החדשה, התלמיד כמובן שמח בכך ואכן רבי שלמה זלמן הגיע לביתו וסייב בדירה לארבה ולרחבה והסתכל בכל החדרים. ביציאתו התפלאו המלווים על כל ההנהגה שרצה לעלות לדירה ואיך שהסתכל בה כל כך, נענה רבי שלמה זלמן: בעת שמעתי מהתלמיד שנכנס לדירה רחבה נתמלאתי שמחה ובלב שלם וטוב נהניתי מזה, ורציתי ליכנס בדירה להסתכל בה ולהכניס עין טובה בדירה!

ג. ועיי"ש בישמח ישראל בהמשך שלמעשה לא הועיל הדבר אצל הגר אלא להיפך. כי האמת הוא שההסתכלות מהצדיק מועיל רק כשהתלמיד והמקבל מכניע את עצמו תחתיו, ובהוא מוכשר לקבל קדושת השפעת הצדיק בהסתכלו עליו, אבל הגר נתגאה, והוקל כבוד שרה בעיניה, ודמתה בעצמה שהיא צדקת יותר משרה בזה שכבר ילדה היא ושרה עדיין עקרה, (עי' רש"י שם שאמרה שרה זו אין סתרה כגיליה, מראה עצמה כאילו היא צדקת, ואינה צדקת וכו'), ולזאת לא היה באפשרותה שתקבל השפעת הטוב מראיות שרה, ומוזה שהרהרה אחר שרה אמנו נתהפך הדבר להיפך, וראיית שרה אמנו בעיניה, גמרה הטובה לרע, וכמאחז"ל (שם מ"ה ח) שהכניסה בה עין רע, וחלילה לומר על שרה אמנו כן בפשטות, אלא כדברינו שמוזה שהגר זלילה בכבוד שרה ותבו אותה בליבה, באמרה שרה אינה צדקת והיא צדקת, בזה המחשבה המשיכה עליה רע, והפכה עין הטובה שבשרה לרעה.

וממשיך הישמח ישראל עוד, שבוה יתבאר דברי המלאך להגר (טו, ט) "שובי אל גבירתך והתעני תחת ידי", ולכא' למה לו להוסיף 'והתעני תחת ידי', אלא המלאך הורה לה הדרך תלך בו, שבאם שתכניע א"ע תחת שרה, ותדע ששרה היא הגבירה, אז ביכלתה לקבל ברכתה מעין טובה שבה, עיי"ש עוד. ד. וכדאי לציין אשר חז"ל (נדרים לה) אמרו על משה רבינו (לגבי פסולת של הלוחות) 'עליו הכתוב אומר טוב עין הוא יבורך'.

ה. על היראת שמים שלו, שמעתי מאחד שהתלווה אליו פעם שם במושב זקנים אחרי מעריב, וכשעלה לחדרו היה חושך בחדר המדרגות, וכששאלו למה אינו מדליק האור? השיב ר' אייזיק, הנה נא זקנתי, והנני חושש שיבוא יום שלא אהיה בצלילות הדעת כראוי, ואכשל ח"ו בהדלקת האור בשבת, שהוא דבר קל מאוד הנעשה בלי שימת לב כלל, לכן בעת נכנסתי לגור

שבעת היה חתן בשנת תרפ"ו עבר איזה מקרה ונכנס בו רוח רעה על איזה ענין (שא"א לפרט עלי גליון) שממש דרך אחריו וציער אותו מאוד, ולא ידע איך להשית עצה בנפשו, קם ונסע ליום הפורים לשהות בצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע [פורים האחרון לימי חייו, כי נסתלק בחודש חשון תרפ"ז] ורצה ליכנס עם קוויטל, ויעץ לו המשמש שלא יכתוב בקשתו בקוויטל רק ילחש זאת לאזני הרה"ק, וכך עשה.

אחרי קריאת המגילה קיבל המהרי"ד את הקהל, ובהיותו חתן נתנו לו לגשת ראשונה, ואחר שקרא המהרי"ד הקוויטל אמר ר' אייזיק שצריך לומר לו איזה ענין ולחש לו באזנו כל הדבר העובר עליו בתקופה האחרונה, והי כשמוע המהרי"ד זאת הוריד הבתי עינים, והרים עיניו הק' והתחיל להסתכל עליו בהבטה ממושכת על מצחו, ואחר כמה דקות שהסתכל עליו, הוריד שוב עיניו, ותיכף ומיד הרגיש ר' אייזיק שנעלם ממנו כל הרוח רעה, ואמר אח"כ שהרגיש שניקה אותו כביום היוולדו, [גם בירכו באריכות ימים, שאכן זכה לזה, ונפטר עד קרוב לבן מאה]. ב. עובדא זו אתרחש בדורנו אנו, מעשה שהיה באשה אחת בארה"ב שחלתה במחלה, ורופא אחד טיפל בה הרבה וב"ה נתרפאה, אך ברבות הימים שטיפל עמה רצה הגוי לינשא לה, ונכנס בה רוח שטות שגם היא כבר הסכימה לדבר.

הדבר עורר רעש גדול, ובני משפחתה השתדלו לעשות ככל יכלתם להניא את לבה ממעשה השטות אך ללא יועיל, עד שאחד המחנכים החשובים בארה"ב הציע להם שישלחו אותה לארץ ישראל, ואולי אווירא דאר"י והמקומות הק' וכדו' ישפיעו עליה לטובה, ואכן נסעה אבל למעשה לא הועיל כלום.

ביום שהיתה אמורה לנסוע ועדיין לא ראו שום שינוי עליה, אמר לה בעל אכסניא (והעובדא שמעתי מקרובו של בעל האכסניא ששמע ממנו), אולי תלכי ליפרד ולקבל ברכה מהאדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מרדכי מרחמסטריווקא זצ"ל, והסכימה לדבר. וכשבאו לשם הסביר הבעל אכסניא להמשמש במה דברים אמורים ואמר לו שהוא ממחר עצמו, ומניח אותה שם - ומשם היא נוסעת תיכף בחזרה.

אחר תקופה שמע בעל האכסניא שהיא חזרה לארה"ב ויצא ממנה כל הענין הנ"ל ולא היה לה כבר שום קשר לגוי ההוא. האברך בירר הדבר, ושמע שאכן הוא הניח אותה בבית האדמו"ר מרחמסטריווקא, ולפני כניסתה נכנס הגבאי והסביר להרבי מה עובר עליה ואמר שתכנס אליו, ושתעמוד בצד החדר, והרבי סיבב עצמו לצד ההוא והרים עיניו הק' והסתכל לצד ההוא (ולא עליה ח"ו) משך עשר דקות! אח"כ אמר לה שתוכל ללכת, ומעת יצאה משם נשתנה אצלה הרוח לטובה, וניתקה הקשר עמו ועזבה אותו.

זאת הכח של קדושת העינים של הצדיקים, וכלשון קדשו של הישמח ישראל 'כן ההסתכלות של הצדיק על פני תלמידיו מועיל לתקן אותם'. ובהוא יובן ביתר שאת בקשת משה רבינו להסתכל על ארץ ישראל להפך כל הרעה שבה לטובה ולברכה.

במקום זה גדרתי גדר לעצמי שאיני מדליק האור אף פעם! כך לא אכשל בע"ה בחילול שבת!